

Metrologie: nauka o mírách a vahách.

Literatura:

Gustav Hofmann: Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metricé soustavy, Plzeň – Sušice 1984

Čechy:

August Sedláček: Paměti a doklady o staročeských mírách a vahách, Praha 1923

Adolf Ludvík Krejčík: Rejstřík jmenný a věcný k dílu Augusta Sedláčka Paměti a doklady o staročeských mírách a vahách, Praha 1933

Čestmír Hladík: Metrologický přehled, Archivní časopis 3, 1953, s.

Morava:

Christian d'Elvert: Die Einführung gleichen Masses und Gewichtes, dann deren Zimentirung in Mähren und oesterr. Schlesien, Brno 1859

M. Čermák: Olomoucké a brněnské míry a váhy r. 1708, in: Výroční zpráva Okresního archívu v Olomouci za rok 1974, Olomouc 1975, s. 80-82

Jaroslav Novotný: Míry, měny a ceny v urbářích a odhadech na Moravě a ve Slezsku, Slezský sborník 58, 1960, s. 89-111, 236-256

Slezsko:

Christian d'Elvert: Die Einführung gleichen Masses und Gewichtes, dann deren Zimentirung in Mähren und oesterr. Schlesien, Brno 1859

Jaroslav Novotný: Míry, měny a ceny v urbářích a odhadech na Moravě a ve Slezsku, Slezský sborník 58, 1960, s. 89-111, 236-256

Bohumír Indra: Míry a váhy ve Sezsku a jejich redukce, Slezský sborník 560, 1962, s. 324-350, 475-496

Prameny:

Hmotné: nedochováno mnoho památek, leckdy je nelze zařadit do systému

Písemné:

Spis kterak se má měřiti poměřování jiter skrze Havla syna Prokopova i otce jeho, obadva měřčí od Milčina – z poloviny 15. stol.

Václav Hájek z Libočan: Kronika česká, Praha 1541 (zde přetiskl anonymní metrologický spis z konce 15. nebo počátku 16. stol.: Míry zemské a lesní i dědinné)

Šimon Podolský z Podolí: Knížka o měrách zemských a vysvětlení, od kterého času míry a měření zemské v království Českém svůj počátek mají, Praha 1683 (vydáno po smrti autora Samuelem Globicem z Bučina)

Ondřej Bernard Klausner: Podrobný popis zemské míry království Českého, jak v tom království počátek mají, potom užívány aproměněny byly, a konečně jak se jich užívá, 1750

Fabián Svoboda: Nově důkladně vypsaná příručka polního měřičatví, Jindřichův Hradec 1732

Václav Josef Veselý: Gruntovní počátek mathematického umění geometrica, practica, trigonometria plana. . . , Praha 1734

Petr Kašpar Světecký: Pro hrubě vážený, nyní ale zavržený neboližto reformírovaný falešné zeměměření, Jindřichův Hradec 1738

Johann Nikolaus Müllner: Münz-, Maas- und Gewichtskunde vom Königreiche Böhmen von Premisl Ottogar II. bis auf gegenwärtige Zeiten, Praha 1796

Vývoj měr a vah u nás:

1: Systém staročeských měr a vah

Zpočátku míry neurčité. Utváření měrné soustavy ve 13. a 14. století. Značná místní roztržitost, snahy o unifikaci (v Čechách nejdůležitější postavení měr a vah Starého Města pražského, na Moravě Brno, Olomouc) v Čechách vrcholí tím, že stavy pověřily r. 1614 Šimona Podolského z Podolí († 1617) sepsat staré míry a navrhnout unifikaci.

V pobělohorské době nedošlo k realizaci).

2: Systém vah dolnorakouských

Snaha o unifikaci měr a vah v monarchii vede za vlády Marie Terezie k zavedení dolnorakouského (vídeňského) systému. Na základě dekretu z roku 1763 měl platit v Čechách od 1. ledna 1765. Organizačně nepřipraveno, 1785 připuštěno užívání starých měr v soukromém životě. Na Moravě zaveden dolnorakouský systém už od r. 1758.

Dolnorakouský systém obdobně zastaralý jako staročeský systém, jedinou výhodou jeho zavedení je unifikace.

3: Metrický systém

Zákonem z roku 1871 zavedena u nás od 1. ledna 1876 platnost metrického systému.

V soukromém hospodářském životě však stále přežívají staré jednotky.

Měrné jednotky viz samostatný soubor.